LLENGUA I LITERATURA | | Actualitzat el 24/07/2019 a les 09:20

La batussa mediàtica sobre la llengua de la Catalunya independent

Anàlisi del debat a la premsa que, del 2012 ençà, sistemàticament ressorgeix sobre quin hauria de ser l'estatus que hauria de tenir la llengua catalana en el marc hipotètic d'una Catalunya independent

Un dibuix de la Norma enganxat al prestatge d'una biblioteca. | Adrià Costa

El mes de gener de 2012 el diari *Ara* publicà un article d'opinió titulat "La tribu o l'Estat", d'Eduard Voltas. Un mes després, el mateix Voltas publicava un altre article, "En castellà també, sisplau". Per a la investigadora Montserrat Sendra, **aquests articles són l'inici d'un debat sobre quin hauria de ser l'estatus** que hauria de tenir la llengua catalana en el marc hipotètic d'una Catalunya independent. Un conflicte que ve de lluny, que ha emergit en els mitjans de comunicació amb una força extraordinària arran de la sentència del Tribunal Constitucional contra la nova redacció de l'Estatut d'Autonomia, l'any 2010 i que ha arribat al seu punt àlgid amb motiu del referèndum de l'1 d'octubre de 2017.

Amb l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, l'any 1979, es va iniciar des de les institucions catalanes el procés de normalització lingüística (PDF) i en paral·lel anava ressorgint un discurs des de l'àmbit intel·lectual i polític que defensava la sobirania de Catalunya i reclamava un Estat propi. L'independentisme polític estava directament associat a un posicionament de defensa de la llengua catalana i articulava un discurs que atorgava a la llengua una simbologia d'identitat cultural i social. En aquest context, el discurs que va prendre força fou el de la recuperació de l'ús del català i la necessitat de disposar d'un Estat propi que potenciés i garantís el seu estatus. Era un discurs que creava una realitat social que es construïa *hic et nunc*, en l'entorn de l'«aquí» i l'«ara» d'aquell moment, una realitat que al llarg de trenta anys va anar formant l'imaginari social d'una gran part de la societat catalana i que estava incorporada a la idea de la independència política de Catalunya, tal com va revisar de forma crítica Albert Branchadell al llibre *La hipòtesi de la*

independència (Ed. 62, 2001). En paraules d'Eduard Voltas, assistíem a la creació d'un "univers simbòlic confortable".

Dues dècades més tard, la sentència del Tribunal Constitucional 31/2010 significa un autèntic canvi de paradigma, i el motor a partir del qual arrenca un gran moviment cívic i social que clama per l'autodeterminació de Catalunya, i que torna a posar la llengua a l'epicentre de les reivindicacions, estimula el debat sobre l'estatus que hauria de tenir la llengua catalana en un hipotètic Estat català independent i l'accelera. Eduard Voltas publica al diari *Ara* el gener de 2012 els dos articles esmentats, **que es consideren l'inici d'aquest debat**, que s'estén al llarg dels anys per tots els mitjans de comunicació i arriba al seu punt àlgid amb la celebració del referèndum de l'1-O.

La qüestió central del debat gira entorn al fet de mantenir la cooficialitat de català i castellà o defensar que el nou ordenament constitucional estableixi el català com a única llengua oficial. Es tracta d'una autèntica batalla mediàtica en què cada mitjà lluita per apoderar-se d'una realitat construïda especialment, a través d'articles d'opinió i línies editorials, per defensar els seus interessos i objectius polítics, amb la intenció de transformar-la en "el discurs" institucional. Josep Gifreu ho defineix molt encertadament al seu llibre *El quart poder i la independència*: "El tsunami polític i mediàtic que representà la celebració del referèndum de l'1-O va obligar a radicalitzar posicions i línies editorials" (2018:49). Aquesta radicalització en l'opinió dels periodistes i escriptors s'ha anat incrementant amb els anys i actualment, segons Gifreu, la batalla la guanyen els rotatius espanyols partidaris de la defensa aferrissada de la unitat d'Espanya, que han decidit comprar el relat dels principals partits polítics, els mateixos que des del govern espanyol actuen contra la independència en un "megamarc" de defensa de la inviolabilitat de la unitat d'Espanya.

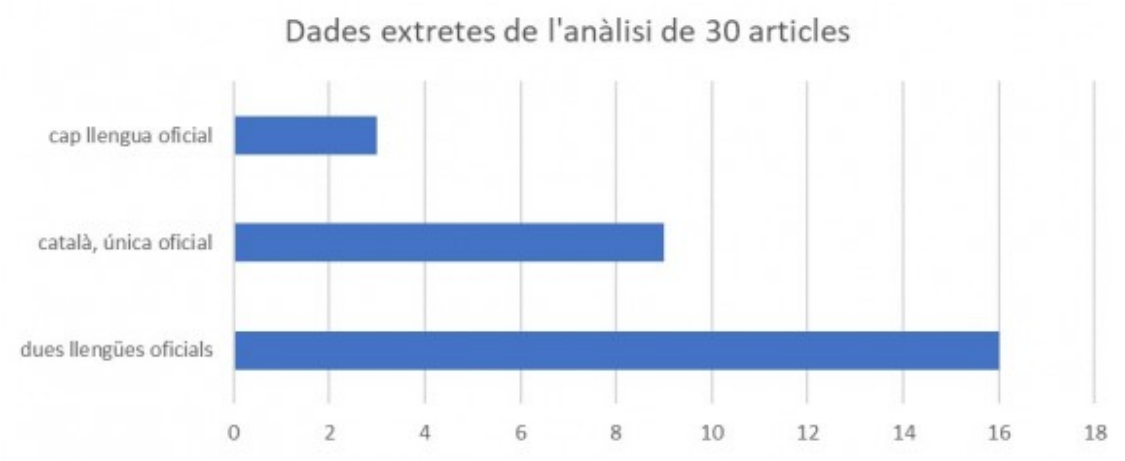
La iniciativa de Voltas és recollida pel que en aquell moment era l'editor del diari *Ara*, Carles Capdevila, que animava a participar en un debat que ell mateix va qualificar de "valent". A partir d'aquí, són moltes les veus que els segueixen, tant de periodistes com d'escriptors i també de polítics (Artur Mas i Oriol Junqueras hi aporten la seva opinió en sengles articles, a *La Vanguardia* i a *El Periódico* respectivament). A la proposta de Capdevila de seguida s'hi suma Albert Branchadell. Aquests autors inicien un corrent, el més majoritari en els mitjans de comunicació, que defensa un **model de cooficialitat asimètrica, en què en una hipotètica Catalunya independent el castellà hauria de ser llengua oficial, juntament amb el català que tindria l'estatus de llengua d'ús preferent**, amb més presència institucional.

En resposta a Voltas és Xavier Mir qui inicia el corrent dels **partidaris de declarar el català com a única llengua oficial**. Veus que sorgeixen principalment del digital Vilaweb, com les de Gabriel Bibiloni o Miquel Strubell, i algunes també des del diari *Ara*, com les de Joan Ramon Resina o Rafel Torner. Són veus que opinen que el català hauria de ser l'única llengua oficial i **argumenten que la llengua catalana és encara feble i minoritzada, es troba en greu perill d'extinció i no assolirà un nivell de poder institucional sense la protecció d'un Estat**. Per aquests autors, mantenir la cooficialitat no és sinó mantenir la submissió a la llengua castellana i recorren a la recuperació de la memòria més recent per evitar oblidar d'on venim.

Al debat sobre oficialitat única versus cooficialitat s'hi afegeix una corrent, força més minoritària, que considera una opció diferent: **un estat sense cap llengua oficial**. Aquest corrent el defensen Vicent Partal o Carme Junyent (també des de Vilaweb), i altres autors com David Valls o David Vila. Aquest grup d'autors opinen que **no és necessari copiar els models que apliquen la majoria d'Estats** i s'inclinen cap a un marc social que no estableixi cap llengua oficial i defensi un model multilingüe que respecti totes les llengües que actualment es parlen a Catalunya.

Hi ha d'altres opinions, com que el conflicte sobre la llengua és un tema tabú i per tant el debat, com a tal, no existeix; o bé els que consideren que a Catalunya el castellà està discriminat i creuen que el català hauria de quedar reduït a un àmbit exclusivament privat. Una gran quantitat d'articles publicats en diversos mitjans de comunicació amb relació al debat es poden consultar a l'exhaustiu corpus que Montserrat Sendra recull al web Les llengües a la Catalunya independent, creat

especialment amb aquesta finalitat.

Dades referents al debat sobre la llengua a la Catalunya independent. Font: Elaboració pròpia.

El debat presenta força divergències temàtiques i la base dels discursos creats pels autors traspua un xoc de posicions que possiblement, com apunten Sendra i Vila (2012), neix de dues interpretacions diferents del procés de creació d'un nou Estat, "que els uns entenen com un procés de restitució de la sobirania i restauració de la nació mentre que els altres el conceben més aviat com la creació d'un país nou a partir de l'actual ciutadania" (2012: 45). En la primera posició hi podríem situar els partidaris del català com a llengua oficial única, que basen les seves argumentacions en els continus atacs soferts per part de l'Estat espanyol i en la necessitat de trencar amb la submissió del català al castellà. En la segona posició s'hi inclourien els partidaris de mantenir la cooficialitat i els que són partidaris de no declarar cap llengua oficial, que tenen en compte l'actual composició multilingüe de la societat catalana.

Tot i que el debat sobre la llengua arrenca de manera "oficial" el 2012 amb els dos articles de Voltas, el conflicte lingüístic a Catalunya es remunta a cents d'anys, amb una etapa especialment fosca durant els anys de dictadura i una etapa d'aplicació de polítiques lingüístiques normalitzadores i d'immersió durant l'etapa de la Transició. **Es tracta d'un debat antic i recurrent que es desenvolupa en paral·lel al conflicte polític sobre la independència de Catalunya i del qual no es pot deslligar**.

En tot cas, el debat és encara actiu i polèmic, perquè no enfronta únicament punts de vista diferents sobre un tema, sinó que abasta una dimensió molt més àmplia, en què s'hi inclouen qüestions culturals, d'identitat, econòmiques i ideològiques difícilment salvables. Segons l'Enquesta d'usos lingüístics del 2018, de l'Institut d'Estadística de Catalunya, **la llengua habitual en la població és el castellà en un 48,6%, seguida del català, en un 36,1%**. Mentre que l'ús del castellà es concentra en els àmbits relacionals (família, veïns), del petit comerç i de l'Administració de l'Estat, l'ús del català és més majoritari en l'àmbit de l'Administració pública de Catalunya. La preservació de la llengua catalana en tot els seus àmbits presenta, doncs, uns objectius difícilment compatibles amb els usos i hàbits lingüístics de la societat catalana actual.

El debat sobre la llengua aporta diversos punts de vista i proposa nous models que busquen trobar una solució al conflicte lingüístic a Catalunya, un conflicte que ve de lluny. Totes les propostes ressalten la importància de preservar les diverses identitats de què es compon la societat catalana, respectar-les i defensar els seus drets, de manera que tothom pugui sentir que forma part d'una col·lectivitat. Tot i això, **cal ser conscients, vistes les divergències, els interessos**

polítics i les dificultats inherents en una societat multilingüe, que arribar a un consens ampli pot semblar, a dia d'avui, una quimera.

Bibliografia

- Berger, Peter L. i Luckmann, Thomas (1984), *La construcció social de la realitat*. Barcelona: Herder
- Borrat, Héctor (1989), *El periódico, actor político*, Barcelona: Gustavo Gili S.L.
- Branchadell, A. (2001). *La hipòtesi de la independència*. Barcelona: Edicions 62.
- Gifreu, Josep (2018), *El quart poder i la independència*, Angle Editorial.
- Martí, Mireia (2019), "El català, la llengua de la tribu o una llengua d'Estat? El discurs periodístic al voltant de la llengua en una hipotètica Catalunya independent", Treball de Fi del Grau de Llengua i literatura catalanes, Universitat Oberta de Catalunya. Direcció: Marta Rovira.
- Perales, Cristina (2014). *Premsa i autodeterminació. Catalunya i Euskadi dins l'Espanya de la Transició*. Barcelona: Editorial UOC.
- Sendra, Montserrat (2015). "El debat sobre l'oficialitat lingüística: estat de la qüestió", Blog de la *Revista de Llengua i Dret*, 29-01-2015
- Sendra, Montserrat (2016) *Les llengües a la Catalunya independent*. Darrera actualització: 18-05-16.
- Sendra, Montserrat i Vila, F. Xavier (2016), "L'estatus de les llengües a la República Catalana: una breu anàlisi del desenvolupament del debat", *Els Marges*, núm. 108 (p.33-50). Barcelona.
- Tribunal Constitucional. Sentència 31/2010, de 28 de juny de 2010. BOE núm. 172, de 16 de juliol de 2010.
- Voltas, Eduard (22/01/2012) "La tribu o l'estat", *Ara* (Data de consulta: 28/01/2019)
- Voltas, Eduard (26/02/2012) "En castellà també, sisplau", *Ara* (Data de consulta: 28/01/2019)